

POSTANOWIENIE

Dnia 11 października 2023 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Bohdan Bieniek

w sprawie z odwołania I. P.
przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w Gorzowie
Wielkopolskim
z udziałem zainteresowanej P. Spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w T.
o ustalenie braku podstaw do przeniesienia odpowiedzialności,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń
Społecznych w dniu 11 października 2023 r.,
skargi kasacyjnej ubezpieczonej od wyroku Sądu Apelacyjnego w Szczecinie
z dnia 29 września 2022 r., sygn. akt III AUa 125/21,

odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

UZASADNIENIE

Sąd Apelacyjny w Szczecinie, wyrokiem z dnia 29 września 2022 r., oddalił apelację I. P. od wyroku Sądu Okręgowego w Gorzowie Wielkopolskim z dnia 29 grudnia 2020 r., oddalającego jej odwołanie od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych, Oddział w Gorzowie Wielkopolskim z dnia 6 lipca 2018 r., ustalającej że odwołująca się jako były członek zarządu odpowiada za zadłużenie płatnika powstałe z tytułu nieopłaconych składek na ubezpieczenia społeczne, ubezpieczenie zdrowotne oraz Fundusz P. wraz z odsetkami za zwłokę w łącznej kwocie 179.224,27 zł, przy czym jest to odpowiedzialność solidarna ze spółką.

Odwołująca się pełniła funkcję prezesa zarządu spółki w okresie od 3 czerwca 2013 r. do 31 stycznia 2014 r. W dniu [...] 2013 r. urodziła dziecko i rozpoczęła urlop macierzyński.

W ocenie sądów, spółka trwale zaprzestała spłaty swoich wymagalnych zobowiązań. Od października 2013 r. zadłużenie spółki z tytułu składek na ubezpieczenia społeczne systematycznie zwiększało się. W dniu 2 lipca 2014 r. wierzyciele spółki złożyli wniosek o ogłoszenie jej upadłości. Postanowieniem z dnia 19 września 2014 r. Sąd Rejonowy w Gorzowie Wielkopolskim oddalił wniosek, ponieważ majątek dłużnika nie wystarczył nawet na zaspokojenie kosztów postępowania. Uchwałą z dnia 27 października 2014 r. Nadzwyczajnego Zgromadzenia Wspólników spółki rozwiązano spółkę oraz otwarto likwidację.

Powołany biegły sądowy podkreślił, że brak jest szczegółowej ewidencji rozliczeń zobowiązań i należności w poszczególnych miesiącach od dnia 16 października 2013 r. Brak również historii obrotów na rachunku bankowym w powyższym okresie, co uniemożliwia wydanie opinii co do zdolności płatniczej spółki w tymże okresie. Stąd spółka - w ocenie biegłego - stała się niewypłacalna po 29 marca 2014 r., bowiem zamknięcie ksiąg rachunkowych i sporządzenie sprawozdania finansowego dopiero za 2013 r. mogło być podstawą do takiego wstępnego wniosku.

Sąd Apelacyjny uzupełnił postępowanie dowodowe, w tym o opinię biegłego sądowego w zakresie ekonomii, finansów, rachunkowości i wyceny przedsiębiorstw, przy czym biegły ustalił datę wystąpienia trwałego stanu niewypłacalności na 17 grudnia 2013 r. Odwołująca się także nie wskazała żadnego składnika majątku spółki, z którego organ mógłby zaspokoić należności w znacznej części.

W ocenie Sądu Apelacyjnego, odwołująca się ponosi odpowiedzialność za zaległości z tytułu składek, które powstały w czasie, gdy formalnie pełniła funkcję prezesa zarządu spółki, a dla jej odpowiedzialności nie ma znaczenia okoliczność, czy rzeczywiste zarządzanie spółką należało do innych osób. Ponadto niewątpliwe jest, że niezgłoszenie wniosku o ogłoszenie upadłości bądź też niewszczęcie postępowania układowego (których to kroków odwołująca się w ogóle nie podjęła) nie miało miejsca z uwagi na okoliczności przez nią niezawinione.

Skargę kasacyjną wniosł pełnomocnik odwołującej się, zaskarżając wyrok Sądu Apelacyjnego w całości. We wniosku o przyjęcie jej do rozpoznania wskazał na oczywistą zasadność skargi kasacyjnej z uwagi na naruszenie art. 116 § 1 pkt 1a ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. Ordynacja podatkowa (jednolity tekst: Dz.U. z 2022 r., poz. 2651) w związku z art. 30 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (jednolity tekst: Dz.U. z 2023 r., poz. 1230), przez zaniechanie ustalenia przez sąd orzekający „czasu właściwego” na złożenie wniosku o ogłoszeniu upadłości.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna nie kwalifikowała się do merytorycznego rozpoznania.

Skarga jest oczywiście uzasadniona wówczas, gdy orzeczenie zapadło wskutek oczywistego naruszenia prawa, zaś oczywiste naruszenie prawa powinno być rozumiane jako widoczna, bez potrzeby dokonywania pogłębionej analizy jure, sprzeczność wykładni lub stosowania prawa z jego brzmieniem albo powszechnie przyjętymi regułami interpretacji i jest możliwe do przyjęcia tylko wówczas, gdy: (-) jest ono z góry widoczne dla każdego prawnika, bez potrzeby głębszej analizy prawnej; (-) jest zupełnie pewne i nie może ulegać żadnej wątpliwości, że podniesione zarzuty naruszenia wskazanych przepisów są zasadne *prima facie*, bez dokonywania głębszej analizy tekstu tych przepisów i bez doszukiwania się ich znaczenia. Zdaniem Sądu Najwyższego, oceniany w postępowaniu wniosek skarżącej o przyjęcie jej skargi kasacyjnej do rozpoznania nie spełnia wyżej określonych kryteriów.

Wstępnie należy podnieść, że w kwestii odpowiedzialności osób trzecich za zobowiązania składkowe, art. 31 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych odsyła tylko do przepisów Ordynacji podatkowej i nie odsyła równocześnie w tym zakresie do przepisów Kodeksu spółek handlowych (w tym art. 299 k.s.h.) ani do przepisów Kodeksu cywilnego (w tym art. 362 k.c.). Przesłanki odpowiedzialności członków zarządu spółek kapitałowych za zobowiązania tych spółek na gruncie art. 116 § 1 Ordynacji podatkowej są zaś surowsze od przewidzianych w art. 299

k.s.h. (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 6 kwietnia 2022 r., I USK 469/21, LEX nr 3418462).

Artykuł 116 Ordynacji podatkowej nie zwalnia członka zarządu od odpowiedzialności nawet gdy faktycznie nie wykonywał funkcji członka zarządu. Nie oznacza to wykluczenia przesłanki winy, jednak skarżąca nie wskazała i nie wykazała obiektywnych okoliczności (przeszkód), które uniemożliwiałyby jej wykonywanie obowiązków zarządu spółki. Przeszkodą tą nie był okres zwolnienia lekarskiego i urlopu macierzyńskiego, ponieważ w tym czasie odwołująca się zajmowała się sprawami spółki (np. zawierała umowy o pracę). Nie ustalono również, że skarżąca miała ograniczony dostęp do ksiąg rachunkowych lub nie miała żadnej wiedzy o sytuacji finansowej spółki.

W wyroku Sądu Najwyższego z 20 stycznia 2011 r., II UK 174/10 (OSNP 2012 nr 5-6, poz. 73) zauważono, że przewidziana w art. 116 Ordynacji podatkowej odpowiedzialność członka zarządu jest niezależna od tego, czy niewypłacalność spółki, spowodowana zaciąganiem zobowiązań przekraczających jej możliwości płatnicze, była zawiniona przez zarząd, czy też powstała z przyczyn leżących po stronie innych organów spółki, jej wspólników lub z przyczyn obiektywnych. Dlatego twierdzenia członka zarządu, że w okresie sprawowania mandatu nie angażował się w działalność spółki, godząc się na to, aby faktycznie zarządzał nią jej wspólnik (w sprawie konkubent, któremu odwołująca się udzieliła pełnomocnictwa), jest bez znaczenia dla ustalenia wywodzonej z art. 116 Ordynacji podatkowej odpowiedzialności za zaległości składowe spółki. Wskazując na cel przepisu, który konstruuje odpowiedzialność członka zarządu o charakterze odszkodowawczym, Sąd Najwyższy podkreślił, że podstawą powstania tej odpowiedzialności jest sam fakt bycia członkiem zarządu. Przesłanka ta z racji wykładni systemowej winna być ustalana w oparciu o obiektywnie istniejące kryteria - spełnienie formalnych warunków „pełnienia funkcji członka zarządu”. Pełnienie funkcji członka zarządu jest bowiem funkcją dobrowolną, wymagającą zgody osoby powołanej na to stanowisko, przy tym członek zarządu może też zrezygnować w każdym czasie ze swojej funkcji. Charakter prawny funkcji członka zarządu oznacza nie tylko obowiązek wykonywania czynności zarządzających (obowiązek wykonywania

powierzonych zadań), ale też zwiększony zakres odpowiedzialności, w tym odpowiedzialności za skutki działań kierowanej spółki.

Przesłanka egzoneryjna w postaci zgłoszenia wniosku o ogłoszenie upadłości lub o otwarcie postępowania restrukturyzacyjnego we właściwym czasie odnosi się bezpośrednio do tego właśnie celu, bowiem wszczęcie tych postępowań - upadłościowego lub restrukturyzacyjnego we właściwym czasie w rozumieniu art. 116 § 1 Ordynacji podatkowej w związku z art. 31 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych oznacza wszczęcie go w takim czasie, że zaspokojenie już powstałych należności z tytułu składek na ubezpieczenia społeczne (zaległości składkowych) wobec Zakładu Ubezpieczeń Społecznych jako uprzywilejowanego wierzyciela pozostaje realne. Zatem tylko wtedy członek zarządu może być zwolniony z odpowiedzialności za istniejący już dług, jeśli przez wszczęcie postępowania upadłościowego lub restrukturyzacyjnego we właściwym czasie umożliwił spłatę tego długu choćby w części. Oczywiście jest zatem, że ponosi on odpowiedzialność za zobowiązania składkowe powstałe nie tylko po dniu powstania stanu niewypłacalności spółki (kiedy należało złożyć wniosek o ogłoszenie upadłości), a więc wtedy, gdy ten stan ulega pogłębieniu, ale także za te wcześniejsze, których nie udało się zaspokoić ze względu na bezskuteczność egzekucji wobec spółki. Potwierdza to treść art. 116 § 2 Ordynacji podatkowej, z której wynika, że odpowiedzialność członka zarządu, który nie zgłosił we właściwym czasie ze swojej winy wniosku o wszczęcie postępowania upadłościowego lub restrukturyzacyjnego, dotyczy zaległości składkowych, których termin płatności upływał w czasie pełnienia przez nich obowiązków członka zarządu. Innymi słowy „właściwy czas” oznacza, że zgłaszając wniosek o upadłość, zarząd (członek zarządu) uczynił ze swej strony wszystko, by nie dopuścić do zniweczenia celu postępowania upadłościowego przez stworzenie sytuacji, w której niektórzy wierzyciele są zaspokajani kosztem innych (wyrok Naczelnego Sądu Administracyjnego z dnia 5 września 2017 r., II FSK 2065, LEX nr 2371375). Również w orzecznictwie Sądu Najwyższego przyjmuje się, że zaprzestanie płacenia długów jako kryterium ogłoszenia upadłości, musi mieć trwały charakter, co oznacza, iż dłużnik nie tylko obecnie nie płaci długów, ale także nie będzie tego czynił w przyszłości z powodu braku niezbędnych środków (zob. postanowienie

Sądu Najwyższego z dnia 18 listopada 2020 r., III UK 385/19, LEX nr 3080656). W sprawie zaś odwołująca się - pełniąc funkcję jedyne go członka zarządu – w ogóle nie zgłosiła wniosku o ogłoszenie upadłości, a wniosek taki złożony w dniu 2 lipca 2014 r. przez wierzycieli spółki, to jest pracowników i dłużniczkę, został oddalony postanowieniem Sądu Rejonowego w Gorzowie Wielkopolskim z dnia 19 września 2014 r., ponieważ majątek dłużnika nie wystarczył nawet na zaspokojenie kosztów postępowania.

Przedstawione argumenty skłaniają do konkluzji, że w sprawie nie wykazano przesłanki uzasadniającej przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania, dlatego na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c. orzeczono jak w sentencji.

[SOP]

[ms]